

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра біології тварин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету тваринництва та
водних біоресурсів
Руслан КОНОНЕНКО
«16» 05 2024 р.

« СХВАЛЕНО »

на засіданні кафедри біології тварин
Протокол № 13 від 13 травня 2024 р.

Завідувач кафедри

Микола САХАЦЬКИЙ

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Технологія виробництва
і переробки продукції тваринництва»

Наталія ПРОКОПЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УТРИМАННЯ ТА ГІГІЄНА ТВАРИН

(скорочений термін здобуття вищої освіти)

Галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність	204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
Освітня програма	«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
Факультет	Тваринництва та водних біоресурсів
Розробник	Чепіль Л. В., доцент кафедри біології тварин, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни
Утримання та гігієна тварин
(скорочений термін здобуття вищої освіти)

Освітній ступінь, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>204 – «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»</i>	
Освітня програма	<i>Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	210	
Кількість кредитів ECTS	7	
Кількість змістовних модулів	4	
Форма контролю	<i>екзамен, залік</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти СТН	Заочна форма здобуття вищої освіти СТН
Рік підготовки (курс)	1, 2	
Семестр	2, 3	
Лекційні заняття	90 год.	
Лабораторні заняття	105 год.	
Самостійна робота	105 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: формування теоретичних знань і набуття практичних навичок з планування, організації і проведення гігієнічних та санітарно-профілактичних заходів у галузі тваринництва.

Завдання: засвоєння здобувачами вищої освіти базових понять дисципліни і вивчення факторів зовнішнього середовища та впливу їх на організм тварин; науково-практичне обґрунтування параметрів мікроклімату; розробка санітарно-гігієнічних правил, нормативів, раціональних способів утримання, годівлі, напування та експлуатації різних видів сільськогосподарських тварин з обов'язковим забезпеченням охорони навколишнього середовища.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з технології виробництва і переробки продукції тваринництва або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів зоотехнічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;

ЗК 7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

ЗК 8. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність використовувати професійні знання в галузі виробництва і переробки продукції тваринництва;

СК 4. Здатність складати раціони для різних видів і статевовікових груп тварин та організувати нормовану їх годівлю з урахуванням річної потреби підприємства в кормах;

СК 5. Здатність застосовувати різні системи та способи утримання сільськогосподарських тварин та контролювати і оптимізувати мікроклімат технологічних приміщень.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН-1. Виконувати параметри та здійснювати контроль технологічних процесів з виробництва і переробки продукції тваринництва;

ПРН-5. Контролювати якість виконуваних робіт;

ПРН-6. Впливати на дотримання вимог щодо збереження навколишнього середовища;

ПРН-11. Оцінювати системи та способи утримання сільськогосподарських тварин та контролювати і оптимізувати мікроклімат технологічних приміщень;

ПРН-20. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності;

ПРН-21. Показувати знання основних історичних етапів розвитку предметної області.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:
- скороченого терміну денної (заочної) форм здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	всього	у тому числі					всього	у тому числі				
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	го	л	п	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1 ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА ПОВІТРЯНОГО СЕРЕДОВИЩА												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Предмет і завдання курсу гігієни тварин. Історичний нарис розвитку гігієни тварин.		2		2		2						
Тема 2. Гігієнічне значення хімічного складу повітря. Біологічні властивості повітря.		2		2		2						
Тема 3. Гігієнічне значення і оцінка фізичних властивостей повітря (температура, вологість).		2		2		4						
Тема 4. Гігієнічне значення і оцінка фізичних властивостей повітря (швидкість руху повітря, атмосферний тиск).		2		2		4						
Тема 5. Теплообмін між організмом і довкіллям.		2		2		1						
Тема 6. Сонячна радіація та її вплив на організм сільськогосподарських тварин.		2		2		4						
Тема 7. Системи вентиляції тваринницьких приміщень. Тепловий баланс.		2		2		4						
Тема 8. Санітарно-гігієнічні вимоги до підстилки та гнойового господарства.		2		2		3						
Разом за змістовим модулем 1		16		16		25						
Модуль 2 ГІГІЄНА КОРМІВ ТА ВОДОПОСТАЧАННЯ												
Змістовий модуль 2.												
Тема 9. Гігієнічні вимоги до питної води, водопостачання ферм і напування тварин		2		2		2						

Тема 10. Вплив якості питної води на продуктивність і здоров'я тварин		2		2		2							
Тема 11. Гігієнічна оцінка методів очистки і знезараження питних і стічних вод		2		2		2							
Тема 12. Гігієна кормів та годівлі с.-г. тварин.		2		2		4							
Тема 13. Профілактика кормових захворювань і отруєнь.		2		2		4							
Тема 14. Гігієна транспортування тварин		2		2		3							
Тема 15. Гігієна ґрунту		2		2		3							
Разом за змістовим модулем 2		14		14		20							
Всього	105	30		30		45							
Модуль 3 САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ДО ПРИМІЩЕНЬ													
Змістовий модуль 3.													
Тема 1. Вибір ділянки для будівництва тваринницького приміщення.		2		2		3							
Тема 2. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких підприємств і приміщень.		2		2		3							
Тема 3. Санітарний захист ферм та комплексів		2		2		4							
Тема 4. Дезінфекція, дезінсекція, дератизація об'єктів ветеринарного нагляду.		2		2		5							
Тема 5. Етологія, адаптація та акліматизація тварин. Стреси та їх профілактика		2		2		5							
Тема 6. Гігієна догляду за с.-г. тваринами.		2		2		5							
Разом за змістовим модулем 3		12		12		25							
Модуль 4 СПЕЦІАЛЬНА ГІГІЄНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН													
Змістовий модуль 4.													
Тема 7. Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби		2		2		2							
Тема 8. Гігієна вирощування телят, ремонтного і відгодівельного молодняку великої рогатої худоби.		2		2		2							

Тема 9. Гігієнічні вимоги до утримання свиней.		2		2		2						
Тема 10. Гігієна вирощування поросят, ремонтного і відгодівельного молодняка.		2		2		4						
Тема 11. Гігієнічні вимоги до утримання овець і вирощування ягнят		2		2		4						
Тема 12. Гігієнічні вимоги до утримання коней і вирощування лошат.		2		2		2						
Тема 13. Гігієна, утримання с.-г. птиці і вирощування молодняка.		2		2		4						
Тема 14. Гігієна утримання кролів і хутрових звірів		2		2		2						
Тема 15. Гігієна утримання бджіл та ставового рибництва.		2		2		3						
Разом за змістовим модулем 4		18		18		25						
Всього	105	30		30		45						
Всього	210	60		60		90						

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення атмосферного тиску	2
2	Визначення температури повітря.	5
3	Визначення вологості повітря.	4
4	Визначення швидкості руху і охолоджувальних властивостей повітря	3
5	Визначення вмісту шкідливих газів у повітрі.(. вуглекислого газу, аміак, сірководень, метан) та рівня шуму у тваринницькому приміщенні	4
6	Визначення освітленості тваринницьких приміщень.	3
7	Розрахунок об'єму вентиляції тваринницьких приміщень.	4
8	Методика обчислення теплового балансу тваринницьких приміщень	3
Разом		28
9	Санітарно-топографічне обстеження джерел водопостачання та санітарно-гігієнічний контроль фізичних властивостей води.	4
10	Визначення хімічних властивостей води (гігієнічний контроль за процесами самоочищення води).	4
11	Визначення вмісту амонійного азоту (аміаку) у воді, нітритів і	4

	нітратів у питній воді	
12	Визначення вмісту хлоридів, сульфатів і заліза у воді.	2
13	Методи очищення та поліпшення якості питної води.	4
14	Знезараження води (фізичні та хімічні методи)	4
15	Оцінка якості силосу і коренебульбоплодів.	2
Разом		24
16	Санітарно-гігієнічна оцінка ґрунту	3
17	Проектування тваринницьких приміщень та читання проектної документації.	3
18	Технологічні стреси тварин та їх профілактика	3
19	Поведінка тварин різних видів та статево-вікових груп	6
20	Дезінфекція, дезінсекція, дератизація об'єктів на тваринницькому підприємстві	6
21	Правила догляду за тваринами. Чищення шкіри тварин, догляд за кінцівками.	6
Разом		27
22	Нормативні вимоги до утримання великої рогатої худоби (доросла худоба)	4
23	Нормативні вимоги до вирощування телят, ремонтного і відгодівельного молодняку великої рогатої худоби.	2
24	Нормативні вимоги до утримання свиней (доросле поголів'я)	4
25	Нормативні вимоги до вирощування порослят, ремонтного і відгодівельного молодняку.	2
26	Нормативні вимоги до утримання овець і вирощування ягнят	4
27	Нормативні вимоги до утримання коней і вирощування лошат.	2
28	Нормативні вимоги до утримання с.-г. птиці і вирощування молодняку.	4
29	Нормативні вимоги до утримання кролів і хутрових звірів	2
30	Нормативні вимоги до утримання бджіл та ставового рибництва.	2
Разом		26
Разом		105

4. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання ВРХ.	11
2	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняку ВРХ.	11
3	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання свиней.	11
4	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняку свиней.	11
5	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання птиці.	11
6	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняку птиці.	11

7	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання коней.	11
8	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняка коней.	11
9	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання кіз та овець.	11
10	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання хутрових тварин.	6
Разом		105

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- залік;
- екзамен;
- модульні тести;
- захист лабораторних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання:

- залік;
- екзамен;
- усне опитування;
- модульне тестування;
- захист лабораторних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

– електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn Утримання та гігієна тварин. Ч.1.: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1012>

Утримання та гігієна тварин. Ч.2.: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2422>)

– конспекти лекцій та їх презентації у електронному вигляді;
– підручники, посібники;
– методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

10. Методичне забезпечення

Базова література

1. Гігієна води та водопостачання тваринницьких підприємств» [Захаренко М.О., Шевченко Л.В., Поляковський В.М., Михальська В.М., Малюга Л.В.]. К. : ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2016. 580 с.
2. Гігієна тварин. [М.В. Демчук, М.В. Чорний, М.П. Високос, Я.С. Павлюк]; за ред. М.В.Демчука. К.: Урожай, 1996. 384 с.
3. Поляковський В.М., Чепіль Л.В. Спеціальна гігієна тварин. К.: ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2017. 568 с.
4. Українсько-російський тлумачний словник етологічних термінів [Захаренко М.О., Шевченко Л.В., Поляковський В.М., Михальська В.М., Малюга Л.В.]. К. : Вид-во ЦП "Компринт", 2016. 452 с.
5. Утримання і гігієна тварин. Ч.1. [Сахацький М.І., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2020. 330 с.
6. Утримання і гігієна тварин. Ч.2. [Сахацький М.І., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2020. 392 с.
7. Утримання і гігієна тварин. Ч.3. [Захаренко М.О., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2021. 339 с.
8. Утримання і гігієна тварин. Ч.4. [Поляковський В.М., Михальська В.М., Чепіль Л.В., Захаренко М.О., Шевченко Л.В., Курбатова І.М.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2022. 379 с.
9. Чепіль Л. В. Методичний посібник до проведення лабораторних занять «Утримання та гігієна тварин», для студентів факультету тваринництва та водні біоресурси Спеціальність: 204 - «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» ОС «Бакалавр» К., 2017. 265 с.

Допоміжна література

1. Ведення сільськогосподарського виробництва на територіях, забруднених радіоактивними елементами. \ Рекомендації під ред. М.О. Лоцінова. К., 1994. 180 с.
2. ВНТП-АПК-09.06 Відомчі норми технологічного проектування. Системи видалення, обробки, підготовки та використання гною. К.: Міністерство аграрної політики України, 2006.100 с.
3. ВНТП-СГіП-46-8.94 Відомчі норми технологічного проектування. Об'єкти для заготівлі, зберігання і приготування кормів для тваринництва.
4. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів у продуктах харчування і питній воді. \ Державні гігієнічні нормативи. Київ, 1997. 6 с.
5. Закон України "Про охорону атмосферного повітря" № 2707-ХІІ від 16.10.92.
6. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" № 1264-ХІІ від 25.06.91.
7. Славов В.П., Високов М.П. Зооекологія. К.: Аграрна наука, 1997. 375 с.

Інформаційні ресурси

1. Тваринництво України – <https://tvarynnucvova.at.ua/>
2. Статистичний збірник «Тваринництво України» – https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_tvar_zb.htm
3. Свинарство в Україні та світі – <https://pigua.info/uk/post/section/news>
4. Асоціація «Союз птахівників України» – <https://www.poultryukraine.com/ua/about-association/>
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація – <https://ukrstat.gov.ua/>
6. Журнал "Бджільництво України" – https://journalbeekeeping.com.ua/index.php/1_4/main
7. Журнал «Horses Ukraine» – <http://www.horses.dp.ua/>
8. Журнал «Агробізнес Сьогодні» – <http://www.agro-business.com.ua/>
9. Журнал «Молоко і ферма» – <http://www.milkua.info/uk/>
10. Журнал «Птахівництво.ua» – <http://poultry.com.ua/>
11. Конярство України [електронний ресурс] – http://www.minagro.kiev.ua/animal/horse_uk.php3
12. Кролівництво як бізнес: методи вирощування та технологія розведення – <http://krolik.in.ua/ua/krolivnitstvo.html>
13. Перспективи вівчарства: ринок вільний, а попит зростає – <https://agravery.com/uk/posts/show/perspektivi-vivcarstva-rinok-vilnij-a-popit-zrostaе>